

Primii pași spre luptă

de Panait Istrati

- Citește textul cu atenție! Dacă nu termini lectura sau nu răspunzi la toate întrebările, nu te descuraja. Acesta este un text destul de dificil. Te felicităm chiar și dacă parcurgi textul numai parțial. Succes!
- **Subiectele de la 1 la 10 valorează câte 3 puncte, cele de la 11 la 20 câte 4 puncte, cele de la 21 la 30 câte 5 puncte, iar cele de la 31 la 50 din nou câte 4 puncte. Se acordă 40 de puncte din oficiu.**
- **Se vor lua în calcul numai primele 40 de întrebări la care ai indicat un răspuns valabil.**
- Dacă te-ai răzgândit în privința unui răspuns bifat deja, le poți bifa pe celelalte trei pe care le consideri răspunsuri greșite și lăsa nebifat numai cerculețul răspunsului considerat bun.**
- Dacă ești un cititor experimentat, poți trece peste întrebările 1-10 (ai la dispoziție 50 de întrebări dintre care se punctează numai 40); nu neglija, însă, textul de pe primele pagini.**
- **Bifează „Sigur” dacă ești sigur de răspuns. Dacă răspunsul dat este corect, vei obține încă 1 punct în plus față de punctajul întrebării; dacă însă răspunsul este greșit, vei pierde încă 2 puncte pe lângă un sfert din valoarea întrebării.**
- **Pentru a vizualiza, pe Internet, analiza în detaliu a lucrării tale completează parola pe foaia de răspuns. După ce vor fi afișate rezultatele, vei găsi pe www.cangurul.ro analiza răspunsurilor tale.**

I. LA STĂPÂN

Împlinisem treisprezece ani, când, în cancelaria Școlii nr. 3 din Brăila, domnul director Moiescu, înmânând mamei certificatul meu de absolvire a patru clase primare, o întrebă:

– Ce-ai de gând să faci cu băiatul?

– Apoi... ce să fac... domnule director! O să-l dau la stăpân, ori la vreun meșteșug, răspunse mama, după un oftat adânc.

Rezemat cu spatele de fereastră, bunul domn Moiescu își chinui „cioculețul” cărunț, frământându-l între degete. Se uită la mama, se uită la mine, privi în pământ și zise, ca pentru sine însuși:

– Păcat...

Iar după o pauză:

– ... N-ai putea să-l dai la liceu?

– Nu... domnule director: îs femeie sărmană... o biată spălătoareasă văduvă!

– Păcat...

Mi-aduc bine aminte că nu vedeam niciun fel de „păcat”; dimpotrivă, mă simțeam ușurat. Ba chiar căinam pe foștii mei camarazi, care, mai „norocoși” decât mine, aveau „s-o ia de coadă” în liceu.

Prea mult am iubit libertatea; prea mi-a fost drag să fac totul din proprie pornire, pentru ca să pot îndura cea mai mică silnicie. Și, Dumnezeu să mă ierte, dar știința instrucțiunii publice n-a descoperit încă mijlocul de-a face cartea dragă copilului.

1. Indică pe harta următoare numărul corespunzător orașului menționat ca loc al acțiunii:

- A) 1. (Iași)   B) 2. (Brașov)
C) 3. (Brăila)   D) 4. (București)
E) 5. (Timișoara)

2. Mama băiatului este .....

- A) o vânzătoare căsătorită
B) o croitoreasă văduvă
C) o casnică necăsătorită
D) o spălătoareasă văduvă
E) o florăreasă necăsătorită

3. Enunțul „știința instrucțiunii publice n-a descoperit încă mijlocul de-a face cartea dragă copilului” exprimă ideea că:

- A) Copiii nu aveau cărți preferate.
B) Cărțile erau vechi și rupte.
C) Știința, în țara noastră, nu era dezvoltată în raport cu țările europene.
D) Profesorii nu descoperiseră care carte le era dragă elevilor.
E) Elevii nu mergeau cu plăcere la școală.

Așa că, în drum spre casă, împărtășeam durerea mamei, care, plângând în batistă, rostea mereu:

– O fi păcat... Da' ce pot să fac eu, săraca de mine!...

– Lasă, mamăică... Să vezi cum am să gădesc, eu *singur*, un stăpân pe gustul meu!

Și l-am găsit... Eu *singur*... Poate nu tocmai pe gustul meu.

Restul verii aceleia l-am petrecut, ca de obicei, la Baldovinești, alături de unchii mei, Anghel și Dumitru. Cu cel dintâi mă pregăteam de „crășmărit”. Cu cel de-al doilea mă îmbătam de ultimele pâlării ale unei libertăți care avea să treacă în domeniul amintirilor ce nu se mai pot uita. Hoinăream prin vii, ținându-mă tiptil după moș Dumitru, care trăgea cu pușca în grauri. Seara, coceam porumb „de lapte” și ascultam țârâitul greierilor, orăcăitul broaștelor din baltă și lătratul câinilor. Noaptea dormeam pe câmp înfășurat în gheba unchiului, pe când caii pășteau în preajma noastră, iar unchiul, tăcut, „bea” tutun și căta din când în când la cerul înstelat. Ziua, pe arșiță, forfoteam prin crășma lui moș Anghel, răcoroasă ca o hrubă. Stropeam lutul, măturam, spălam pahare și învățam cum se răsuțește o canea¹ când vrei să scoți vin.

– Deh, mă băietule! Îmi zicea unchiul, privind-mă; eu te-aș păstra lângă mine, dar nu prea e fapt înțelept: când „copchilul” se știe la neamuri își ia nasul la purtare și se strică. Numai printre streini te faci om. Dar să nu intri slugă la dârloagă²! Să cauți un stăpân „ajuns”. Și să-l slujești cu cinste, mă! Să nu „piști”! „Pișcătura” e lucru rău în negustorie: dă omul îndărăt. Dacă ți-e poftă de un covrig, să te duci drept la stăpânul tău, să te uiți în ochii lui, cu sufletul deschis și să-i spui: „Domnule Vlad, mi-e poftă de un covrig!” Dacă-ți dă „un cincii”, cumpără covrigul și mănâncă-l. Dacă nu, rabdă!

Pe-o zi tristă de octombrie, îndată după plecarea mamei la lucru, ieșeam și eu. Făceam primii mei pași spre muncă, spre luptă, după o copilărie pe care aș putea s-o numesc răsfațată și eram conștient că anii zburdălniciei fără de griji au luat sfârșit, că sosise momentul de a veni în ajutorul truditei mele mame.

Gândul de a-i ușura sarcina, de a-mi câștiga *singur* hrana și îmbrăcăminte, precum și o mică sumă de bani „pe care să i-o pun în poală” – gândul acesta îl nutream de mai bine de un an. Tot timpul cât am urmat clasa a IV-a, mă uitam zilnic la „băieții de prăvălie” cu inimile degerate și încinși cu un șort de sac. Vorbeam adesea cu unii dintre dânșii, în timpul cumpărăturilor, le știam păsurile și-i consideram superiori mie: „Ei își câștigă pâinea”, îmi ziceam. „Părinții lor trebuie să fie mulțumiți. La anul, am să fac și eu la fel.”

Anul acesta dorit venise. Și, neștiutor de câtă durere se ascundea într-un piept de „băiat de prăvălie”, încins cu un șort bățos, călcam mândru pe calea Călărașilor, mândru de „bucuria” pe care aveam să i-o fac mamei, spunându-i că m-am „tocmit”.

Nu mergeam la întâmplare. Știam precis ce voiam: ochisem demult o prăvălie, care îmi convenea din toate punctele de vedere. Întâi: era crășmă grecească. (Moș Anghel îmi spusese să intru la „greci, că sunt oameni filotimi³ nu ca românul nostru, zgârie-brânză”). Al doilea: crășmarul nu era însurat. (Aveam groază de nevestele stăpânilor, care băteau pe băieți și-i puneau să spele scutecele scârnavă ale pruncilor.) Și al treilea: prăvălia era situată în imediata vecinătate a scumpei mele Dunări!

¹ *canea* – țevă de lemn prevăzută cu un robinet, fixată într-un vas pentru a scoate lichidul

² *dârloagă* – (aici) om neînsemnat, nevrednic

³ *filotim* – generos, darnic

4. Ce își propune băiatul, odată terminată școala?

- A) Să urmeze liceul.
- B) Să intre la stăpân.
- C) Să se mute la țară cu unchii săi.
- D) Să stea acasă.
- E) Să se angajeze la o fermă.

5. Recunoaște personajul care îl sfătuiește pe băiat să nu fure:

- A) directorul școlii
- B) moș Dumitru
- C) moș Anghel
- D) domnul Vlad
- E) mama

6. Construcția „băieți de prăvălie cu inimile degerate” semnifică:

- A) băieți angajați să lucreze în mediu umed și rece
- B) băieți angajați să lucreze în timpul iernii
- C) băieți cărora nu le pasă de frigul iernii
- D) băieți care nu-i suferă pe ceilalți copii din jurul lor
- E) băieți cu sufletele împietrite de viața dură dusă la stăpâni răi

Făceam și eu nazuri: voiam ca vaca să fie grasă, lăptoasă și devreme acasă. O întrecusem pe româncea din Ardeal, care, trimitându-și feciorul la București, îl sfătuia:

– Să nu te bagi, maică, la „schițările”, că umbli cu lucruri „otrăghicioase”; nici la cai, că zvârle cu „chicioarele”; ci să intri acolo unde se fac „de halea multe și mărunte, și dulci, și bune de mâncat!”.

Mie nu-mi era frică de cai, nici de lucruri otrăvicioase, dar n-aș fi intrat cu niciun chip la băcăni, ori la stămbării, unde băieții se deșelau cu sute de kilograme de marfă, scoțând dimineața pe trotuar o jumătate din conținutul prăvăliei și băgându-l seara înapoi. Pe lângă această trudă mai erau obligați să răcnească toată ziua după mușterii și să-i tragă de mânecă, ceea ce n-aș fi făcut nici sub amenințarea foamei.

E drept că și meseria de crâșmar pe care o alesesem avea o altă trudă. O altă sperietoare era teribila hrubă, adânc săpată în inima pământului, labirint umed și fără aer, unde trebuia să cobori de sute de ori pe zi ca să scoți unui bețiv „un pahar cu abur” pă el”. Se spunea că adesea, pe la miezul nopții, stafiile se ascundeau printre butoaiele acestor beciuri. Ele îți suflau în lumânare și-ți săreau în spinare. Mulți copii au fost găsiți leșinați.

Auzisem de toate aceste rele. Moș Anghel însă avusese grijă să mă prevină:

– Nu sunt stafii! Lumânarea se stinge din lipsă de aer. Caută să întreții răsuflătorile destupate. Iar ca să nu gonești mereu în hrubă, păstrează ascuns, în pivnița de sub prăvălie un urcior cu vin: coboară cu paharul, zăbovește nițel, ca să creadă mușterii că te-ai dus în hrubă și trânteste în pahar un strop de sifon, ca să înlocuiești „presiunea” de la canea. Dar *să ai ochi*: să nu joci un asemenea renghi mușterii care „se cunoaște”.

Strada Malului, al cărei nume se poate să se fi schimbat astăzi, era, acum treizeci de ani, acel coridor scurt care începe din calea Călărășilor, aproape în fața străzii Sfântul Nicolae, și se termină la malul Dunării, de unde și numele. Se află situată în plin „Carachiu” (Karakioi), cartier în majoritate grecesc, chefliu și guraliv, dar nu bătaios ca „Atârnații” și „Comorofca” pomenite în nuvela *Codin*.

Karakioiul mă atrăgea prin voioșia lui pașnică, prin latura-i cosmopolită: când mă plimbam prin Karakioi ori prin Cetățuia descrisă în *Chira*, îmi închipuiam că sunt pe malurile Bosforului, cunoscut din gravuri și atât de arzător dorit. Greci visători și berbanți; turci cu fețe severe; grecoaițe sprâncenate și melancolice; cadâne indolente, sfioase, privind printre uluci și gata să-și coboare vâlul aruncat pe creștet: neamuri străine, plecate după procopseală, dar reduse acum la lupta pentru trai, veșnic muncite de nostalgia patriei, nădăjduind mereu s-o revadă într-o zi și sfârșind întotdeauna prin jalnice țintirimuri. Cam pe la mijlocul acestei stradele, trona, ca o regină a zaiafeturilor⁴ eroice de altădată, crâșma lui kir Leonida, reputată prin vinurile și mâncărurile ei. Aici îmi era scris să fac cunoștință cu primul meu stăpân. Aci aveam să-mi petrec un an și jumătate de eroică servitudine, să mănânc „pâine străină, udată cu lacrimi” și... să învăț limba greacă!...

Era ora opt dimineața. Intrați cu îndrăzneală.

Miros de rasol și de țelină cu carne. Un bucătar bătrân – mustață albă-colilie – da în vânt după treburi. Tejghetarul, faimosul „tejghetar”, oroarea băieților de cârciumă, citea într-o gazetă, dindărătul tejghelei. Doi copilandri, ceva mai în vârstă decât mine, curățau cartofi pe-o masă lungă, încărcată cu tot felul de zarzavaturi: linte, fasole, praz, gutui de făcut cu carne. Ici-colo, pe mese, pahare de vin și de rachiu, goale.

7. Băiatul își alege meseria de crâșmar, având însă inima strânsă atunci când se gândește la „**teribila hrubă**” în care avea să intre uneori. Ce înseamnă oare **hrubă**?

- A) Galerie subterană care traversează un masiv muntos.
- B) Groapă cilindrică săpată în pământ până la nivelul unui strat de apă.
- C) Încăpere subterană care servește la depozitarea unor produse.
- D) Grămadă de obiecte aranjate în formă de piramidă.
- E) Cavitare subterană naturală de dimensiuni mari.

8. De ce se sting lumânările în beci?

- A) Pentru că suflă stafiile.
- B) Pentru că ceilalți băieți fac glume proaste.
- C) Pentru că nu este suficient aer.
- D) Pentru că mediul este prea umed.
- E) Pentru că lumânările nu sunt de calitate.

9. Pe ce stradă se afla crâșma lui kir Leonida, din cartierul grecesc?

- A) Strada Sfântul Nicolae
- B) Calea Călărășilor
- C) Strada Bosfor
- D) Strada Cetățuia
- E) Strada Malului

10. Copilul cunoștea Bosforul din:

- A) pliantele turistice
- B) gravuri
- C) excursiile organizate de școală
- D) istorisirile mamei
- E) cărțile de geografie

⁴ zaiafet – petrecere, chef, ospăț

Niciun client. Și nici kir Leonida, pe care-l cunoșteam din vedere.

Dădui bună dimineța. Tejghetarul mă luă în primire:

- Pe cine cauți... „mândrețe”?
- Pe domnul Leonida.
- Nu-i aici. Da’, ce-ai cu el?
- Aș vrea să-i vorbesc...
- Poți să-mi vorbești mie!
- Nu, domnule. Am să-l aștept.

Găliganul își reluă gazeta. Ieșii în stradă. Dacă aș fi știut ce fiară crudă se ascundea sub pielea acestui om fără inimă, aș fi rupt-o la fugă, ca dracul de tămâie.

Câtva timp mă plimbai îngrijorat: cârciuma avea doi băieți și pe tejghetar; cu stăpânul făceau patru. Se putea foarte bine să nu fiu primit.

Dar grija asta fu imediat spulberată de un alt sentiment cu totul contrariu: mă aflu la capătul dinspre Dunăre al străzii Alaiului, punctul cel mai înalt al platoului Brăilei și apariția vastei priveliști a fluviului-prieten mă făcu să mă cutremur de ideea pierderii apropiate a libertății mele. Presimțământ funebru de moarte năprasnică... Groază inexplicabilă... Rupere de echilibru sufletesc... Halucinație...

Mi se părea că cineva se ținea gata să mă înșface și să mă despartă pe vecie de mama, de lume, de viață. Sălciile pletoase ale bălților mă tânguiau mohorâte. Sirenele vapoarelor șuierau alarmate. Huruitul ghiociurilor⁵ din port: glas cobitor. Dunărea mocnea. Picura de ploaie...

Într-o clipă, uitai de truda mamei, căreia voiam să-i vii în ajutor, și, fără să mai stau la îndoială, o ștersei spre casă. – „Acasă!” În tindă, în coșar, în pod – dar: „acasă”! „la mama!”...

Coborâi malul mai mult pe-alunecatele.

În port, mă surprinse ploaia. Cum mă aflu printre vagoanele de cereale, sării într-unul gol. Aci, mă pomenii că nu eram singur. O fetiță, de vreo opt-nouă ani, sta zgribulită pe dușumeaua vagonului și își cosea o bucată a rochiței ei peticite. Lângă dânsa, un săculeț cu vreo baniță de gozuri⁶, o măturică și un fâraș.

Apariția mea neașteptată o înlemnise. Nu mai cosea, mă privea cu ochii sticliți ai unei pisici îngrozite de câini.

Ca să n-o sperii și mai tare și să n-o fac să fugă pe ploaie, mă oprii la intrarea vagonului și îi întorsei spatele făcându-mă că privesc cum plouă. N-aveam nevoie să știu ce-i cu ea, nici s-o iscodesc prea mult. Trăiam, doar, în lumea ei și știam, de pe atunci, tot ce se poate ști despre mizeria copiilor, cu sau fără căpătâi.

Totuși, din vreme în vreme, o cercetam cu coada ochiului. Își reluase cusutul. Părul îi cădea pe ochi. Degetele îi erau înmărmurite de frig. Tremura din tot corpul.

Ploaia se oprise. Dând să plec, o întrebai:

- De ce coși aici? N-ai pe nimeni?

Ea mă privi cu ochi mai încrezători.

– Am mamă... Da’ nu mai vede... Și p-aici, printre vagoane, m-agăț mereu când adun gozuri.

Iar, după o clipă, surâzând ușor:

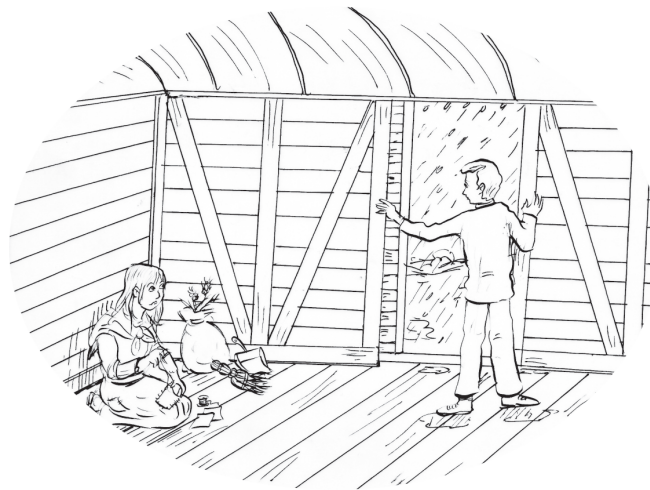
- Tu n-aduni gozuri?

11. Cine se află în crâșma lui kir Leonida atunci când băiatul intră pentru prima dată acolo?

- A)** Nu este nimeni în crâșmă.
- B)** Kir Leonida și bucătarul.
- C)** Tejghetarul, bucătarul și doi copilandri.
- D)** Un bătrân și doi copilandri.
- E)** Tejghetarul și câțiva clienți.

12. Ce simte băiatul în legătură cu hotărârea sa de a se angaja la stăpân, în timp ce îl aștepta pe kir Leonida?

- A)** Se bucură că, în sfârșit, va avea o meserie.
- B)** E fericit că va pleca de lângă mama sa.
- C)** Este îngrijorat că nu va câștiga destui bani.
- D)** Se cutremură de ideea pierderii libertății sale.
- E)** Este revoltat că nu a putut vorbi cu stăpânul.

13. De ce băiatul stă cu spatele la fetița din vagonul de tren?

- A)** N-o observă.
- B)** Numără vagoanele de cereale.
- C)** Disprețuiește copiii orfani.
- D)** Se teme să n-o sperie.
- E)** Îi este teamă de ea.

⁵ ghiociu – căruț pentru transport

⁶ goz – rămășițe rezultate din treieratul cerealelor

– Ba da... zisei rușinat.

Și am plecat pe fugă. Dar, nu „acasă”, nu „la mama” – ci drept la crâșmă, la kir Leonida.

*

Jupânul era acum în prăvălie, proaspăt ras și frezat, cu mustața răsucită ștrengărește, cu paltonul aruncat pe umeri — holtei călcând pe al treizecilea an, plin de sănătate, plin de bani. Râdea zgomotos în tovărășia a doi prieteni, cu care sta la un pahar.

Nefiind sigur că voi fi primit și cum mă jenam să-i vorbesc față de toată lumea, rămăsei pe-afară, în așteptarea unui moment prielnic. El ieși după puțin timp în ușa prăvăliei și, văzându-mă așteptând, mă întrebă:

– Tu m-ai căutat azi-dimineață?

– Eu, domnule Leonida.

– Ce vrei?

– Aș vrea să intru la stăpân, la dumneata.

– Să intri la mine?! făcu el cu mirare. Și vii așa, singur-singure!? Băieții la stăpân sunt aduși de mână. Ce să vorbesc eu cu tine? N-ai părinți?

Kir Leonida privea la om cu mândrie grecească, vorbea răspicat și fără accent străin, fiind născut în țară. Tatăl său, bătrân cărcotaș și încă verde, deschisese crâșma din strada Malului cu zece ani înainte de venirea pe lume a odorului său unic.

Mi-aduc aminte că, deși copil, am știut să miros orgoliul național al grecului și l-am exploatat cu o nebanuită îndemânare. I-am spus că mama e româncă, dar că tatăl meu, mort pe când eram în leagăn, fusese grec. Și precizai: *chefalonit!* Iar ca să-i speculez și mai bine îngâmfarea patriotică, adăugai:

– Viu fără știrea mamei. Vreau să intru la greci și să învăț grecește.

Că voiam să învăț grecește, era tot așa de adevărat cum e adevărat că aș vrea astăzi să vorbesc toate limbile din lume. Dar că aș fi dat întâietate unei nații, în dauna ori spre umilirea alteia, de-o asemenea schilodire cerebrală nu m-am făcut vinovat în niciun moment al vieții mele, nici chiar în copilărie; am fost cosmopolit din naștere...

Kir Leonida, gădilat la infirmitate, se umflă ca un curcan.

– Bine, drăguțule, bine: am să te primesc și ai să înveți limba tatălui tău, dar nu pot să stau la tocmeală decât cu mama ta. Vino mâine cu dânsa!...

A plâns biata mamă, în seara acelei zile, până i s-au rupt rărunchii:

– La ce a folosit că mi-am închis tinerețele... c-am trăit în văduvie... c-am muncit ca o roabă, numai și numai ca să te feresc pe tine de „mână străină”, dacă tot pe „mână străină” a trebuit să intri!... Să nu mai lase Dumnezeu inimă de mamă pe pământ!...

A doua zi — era tocmai într-o duminică — ne-am înfățișat la ușa „străinului”. Mama părea bună de pus în coșciug. Mie, mi se zvârcolea inima ca o vrabie în mâna unui copil: mă credeam pe punctul de-a fi înmormântat de viu. Mama credea același lucru.

Explicația trebuie căutată nu numai în faptele că o mamă își făcuse un idol din copilul ei, iar acest copil își făcuse un idol din dragostea pentru libertate. Mai era ceva: era acea nesuferită teroare care face pe om sclavul părerilor altora și care se numește „gura mahalalei”. „Gura mahalalei” cere unui copil să fie statornic, „cuminte”, să rămână la stăpânul unde a fost dat, nu să umble din „stăpân în stăpân”. Să sufere barbaria și să devină la rândul-i barbar. Concepția asta de slugărnice a fost împinsă de „gura

14. Identifică varianta corectă care ilustrează portretul lui kir Leonida:

A) Kir Leonida este un tânăr bogat, care deține un vapor.

B) Jupânul Leonida este un holtei bogat, mândru, în vârstă de 20 de ani.

C) Jupânul Leonida vorbește cu accent grecesc.

D) Kir Leonida este tânăr, bogat și căsătorit.

E) Stăpânul crâșmei este un bărbat tânăr, îngrijit, cu o privire mândră.

15. Aflând că băiatul intră slugă la un grec, mama este nefericită deoarece .....

A) băiatul nu va mai fi liber să se joace

B) băiatul va fi exploatat de către un străin

C) plata este prea mică

D) va rămâne singură

E) condițiile de muncă sunt grele

16. Ce credea „gura mahalalei” despre un copil dat la stăpân?

A) Că se va putea mândri cu faptul că face avere.

B) Că poate oricând să aleagă libertatea, dacă nu mai îndură barbariile stăpânului.

C) Că duce o viață ușoară și îndestulată.

D) Că își face familia de rușine dacă intră să lucreze la stăpân.

E) Că trebuie să rămână la același stăpân, indiferent câte greutatea ar întâmpina.

mahalalei” până s-a concretizat în faimoasa, în odioasa zicătoare: *Palma stăpânului îngrașă obrazul slugii*.

Trecând pragul crâșmei lui kir Leonida, eram amândoi, atât eu cât și mama, conștienți de teroarea pe care mahalaua o va face să apese pe umerii noștri: intrând la stăpân, trebuia să rămân, să sufăr, să înghit și să n-o dau pe mama „de rușine”. Mama nu trebuia să audă spunându-se de fiul ei ceea ce se spunea așa de des de ai altora: „*Iar a fugit de la stăpân!*”...

O, stăpâni! Până și de sclavii voștri sunteți susținuți în opera voastră de universală robie!

În general, mamele nu sunt prea conștiente de agonia sufletească a copilului care se vede pe cale de-a fi întemnițat. Copilul însă – ființă încă neîmbăcsită de prejudecăți și care se conduce numai prin instincte – simte groapa ce i se deschide în fața primilor pași ce-i face în viață, se răzvrătește în sufletul lui și contractează o ură înverșunată, atât împotriva stăpânului, cât și a propriei sale familii.

Orice copil e un revoluționar. Prin el, legile firii calcă în picioare tot ce omul matur a ridicat împotriva lor: morală, prejudecăți, calcule, interese meschine. Copilul e începutul și sfârșitul lumii. El singur înțelege viața, fiindcă se conformează ei. Ieșit din copilărie, omul devine cel mai dezgustător dintre animale: animalul calculat.

Învățat-a omenirea asta ceva din tot ce i se spune de veacuri?

Tare îmi vine să mă îndoiesc!

Căci astăzi, ca și în anul 1400, niciun stat n-a înțeles ce e viața, nicio legislatură n-o apară cu pricepere; bunul plac și nerozia domnesc mai strașnic ca oricând.

Făptură plâpândă, vibrândă de emotivitate, dornică de viață, copilul e dat și azi pe mâna acelorași brute, îndopate cu mulțumiri trupești, care îi frâng junglietura de îndată ce le intră pe mâini. Habar n-are stăpânul-animal al acestei lumi cât de setos este copilul de lumina zilei, de vântul care bate, de frunza care foșnește, de ciripitul păsărilor, de libertatea câinilor și a pisicilor care umplu străzile, de mirosul țărânei umede și de tot ce firea ne-a pus la îndemână nouă, oamenilor, ca să ne facă traiul fericit. Habar n-are bruta-stăpână a inocenței că, copilăria e cel mai dulce dintre anotimpurile vieții și că numai în vremea copilăriei se pot pune temeliile bunătății, fundație menită să suporte lungi ani de luptă, o întregă uzină de frământări și de chinuri, care dau omenirea de râpă, dacă baza nu e făcută din bunătate.

Și cum s-ar putea ca baza vieții să fie bunătatea, când marea majoritate a omenirii își petrece copilăria în bătăi și privațiuni, în mortificări și ucigătoare pușcării îngăduite de legi? Cum să nu fie lumea asta plină de oameni răi, de hoți, de tembeli și de răsturnători de „ordine”, când „ordinea” voastră, o! stăpâni, nu e întemeiată decât pe cruzimi neîngăduite de legile naturii?

Și voi sunteți legislatori – o, căpcăuni ai copilăriei! o, crâșmari, băcani, stâmbari, cârnățari, mari proprietari de glod negru ca inima voastră — și voi aveți academii pline cu vite încălțate! Și voi aveți catedre de morală, și biserici cu clopote asurzitoare, și parlament care face legi, cum ai face o plăcintă; și voi habar n-aveți ce e viața, cât ar putea să fie de frumoasă și cât de groaznic o schingiuiți!

– Al dumitale e feciorul, lele?

Bietule kir Leonida! Bieților kiri Leonizi ai vremurilor noastre!... De unde să știți voi ce înseamnă o *lele* și un *fecior*?!... Cum ați putea voi bănuți câte lumi mișună într-o rază de soare; câte lupte se dau într-o gaură cu furnici; câte dureri ascunde o inimă de mamă trudită și câte doruri se pot naște într-un suflet de copil!...

17. Conform textului, un copil este „*un revoluționar*” pentru că:

- A) își urăște propria familie
- B) participă la o revoluție împotriva stăpânilor
- C) este vizionar, înțelege care este viitorul omenirii
- D) se revoltă împotriva moralei, a prejudecăților și a intereselor meschine
- E) vrea să lupte pentru țara lui

18. Numește figura de stil prezentă în sintagma: „*căpcăuni ai copilăriei!*”:

- A) epitet metaforic
- B) hiperbolă
- C) personificare
- D) metaforă
- E) inversiune

19. Băiatul merge împreună cu mama lui să se angajeze la prăvălia lui kir Leonida. Cât timp va lucra acolo?

- A) 6 luni
- B) 1 an
- C) 1 an și jumătate
- D) 2 ani
- E) 19 ani

20. Secvența „*Bieților kiri Leonizi*” se referă la:

- A) grecii sârmani
- B) cârciumarii care au dat faliment
- C) slugile grecilor
- D) stăpânii care sunt cruzi cu slugile lor
- E) toți negustorii care se numesc Leonida

O sută de lei pe an, un rând de haine, o pereche de ghete, o pălărie, o zi slobodă la Paști și încă una la Crăciun!...

.....
Nouăsprezece ceasuri de goană zilnică, adică de la șase dimineața până la unu după miezul nopții.

Cuvinte aspre, înjurături obscene, palme cu nemiluita.

Șiroaie de lacrimi, suspine de nimeni auzite, visuri spulberate.

Dor de ducă!...

.....
Și cum? Nicio mângâiere? Niciun ochi prietenesc? Nimic care să aline această copilărie jalnică? Ba da!

II. „CĂPITAN” MAVROMATI

Un zid chinezesc, nevăzut decât de ochii mei îngroziți, se înalță în ușa cârciumei lui kir Leonida și mă despărți de lume de îndată ce încinsei șorțul stăpânului.

Pușcăriei i se spune pușcărie: omul închis într-înșă știe că i s-a răpit libertatea. Ce trebuie să știe copilul dat la stăpân? Că e pus acolo să slujească? Nu. El trebuie să știe, el va afla-o singur, că în afară de-o muncă pe care legile n-o îngăduiesc nici oamenilor maturi, dreptul sfânt de a pleca după terminarea muncii, de-a ieși în stradă, de a se confunda cu întunericul nopții și cu propriile-i gânduri — acest drept îi e suprimat lui, copilului; lui, visătorul setos de libertate; lui, debutantul în viață!...

Mă uitam la muncitorii care se întorceau seara acasă, cu pâinea la subsuoară, rupți de oboseală, înecați în praf ori înotând în noroi, și-mi ziceam: „Și eu mă scol ca ei, la șase dimineața, și trudesco nu până seara, ci până-n miez de noapte: n-am și eu dreptul să mă duc acasă, ca ei, la patul meu, la mama mea?”

Nu! Eu, noi, băieții de prăvălie, trebuia să facem două zile de muncă neîntreruptă într-o singură zi! Iar când era întreruptă timp de două ceasuri, la trei după prânz și la zece seara, nu o dreaptă și binemeritată odihnă ne aștepta, ci groaznica și neînvingătoare moțială, cu cortegiul ei de torturi inchizitoriale.

Destinat să-mi fac ucenicia crâșmărească la spălatul vaselor, mai trebuia, între timp, „să învăț hruba”, nemărginitul labirint al celor două sute de butoaie cu vinuri și rachiiuri, pierdute în inima pământului; să învăț pe dinafară zecile de calități ale băuturilor și să le recunosc mai târziu după culoare și miros.

Ah! n-am să uit niciodată lipsa de omenie a tejghetarului, care mă îmbrâncea de-a lungul celor optzeci de trepte ale scării, umede și rupte, ale pivniței și hrubei, pe care le coboram cu frica în sân de-a nu-mi frânge gâtul la fiecare pas! Și de câte ori voi vedea un băiat de prăvălie, am să-mi aduc aminte de câinescul procedeu al tejghetarului fără inimă, care credea că mă „învață”, când într-un întuneric beznă și alergând printre vase, de-abia murmură între dinți:

– Numerele unu, doi, cinci, paisprezece, douăzeci: vinuri noi! Numerele... cutare, cutare: vinuri de un an, de doi, de cinci, de zece, de douăzeci de ani! Butoaiele astea au „presiune”: fac să sară caneaua! Vinul de aici are iz! Ăstălalt are „floare”! Să bagi de seamă, că dracu te-a luat! Acum culorile: astea-s vinuri albe; astea, negre; ghiurghiului; vin pelin; vin tămâios.

La cramă, același lucru, aceeași rea-voință:

– Țuică, drojdie, secară, tescovină, șliboviță, rom, coniac, piperment, ananas, mastică simplă, mastică de Hio. De-aici să scoți numai când ți-o spune eu! Când îți „fac cu ochiu”, să nu scoți! Astea-s rachiiuri vechi!

21. Pentru băieții angajați la crâșma lui kir Leonida, o zi de muncă înseamnă .....

A) să lucreze opt ore pe zi servind clienții

B) să plece acasă în fiecare seară cu o pâine la subsoară

C) să facă trei zile de muncă neîntreruptă

D) să muncească noaptea în schimbul a două sute de lei pe an, zile libere la Paști și la Crăciun

E) să lucreze câte nouăsprezece ore pe zi, suportând vorbe urâte și bătăi

22. Enunțurile scrise îngroșat în text nu au predicat exprimat. Acest fapt are drept consecință stilistică:

A) amplificarea emoțiilor transmise către cititor

B) scurtarea alineatelor

C) citirea mai rapidă a fragmentului

D) prezentarea în ritm alert a vieții de slugă

E) trecerea la capitolul următor

23. Făcându-și ucenicia prin labirintul din pivniță, copilul este revoltat fiindcă .....

A) butoaiele sunt prea mari, prea multe și ocupă mult loc

B) băuturile au denumiri ciudate, de care copilul nu auzise

C) este nevoit să coboare cele 88 de trepte umede și rupte

D) tejghetarul se dovedește a fi lipsit de suflet

E) tejghetarul nu-i lasă pe copii să se joace printre butoaie

Astelalte noi! Să nu te puie naiba să le amesteci ori să te înșeli! Și când te trimit în beci, ori la cramă, să-mi vii „într-un nechezat de cal”!

Dar teroarea asta a ucenicului crâșmar (voi povesti într-o zi și pe aceea a ucenicului meșteșugar), chinul acesta, plătit cu sute de palme, mai poate avea o umbră de îndreptățire în ochii unei lumi nedrepte: „Așa e până înveți o meserie”, spune lumea asta.

Ce justificare, însă, pot avea suferințele produse din pofta de-a batjocori și chinui un copil care cade din picioare de somn și osteneală?

În plină muncă, în lupta cu teancurile de farfurii, oale, cuțite, linguri și furculițe, aduse cu duimul și respingător de slinoase, oboseala și somnul îmi erau învinse de urletul asurzitor al prăvăliei în fierbere și de iuțeala cu care eram nevoit să alerg și să lucrez, dacă nu voiam să fiu „cârpit” de bucătar, de tejghetar, ori de zevzecul de „barba” Zanetto, tatăl stăpânului, un nebun care era gata, în orice clipă, să-ți arunce o farfurie în cap. Dar, de îndată ce zarva se ostoaia, fie după prânz, fie seara, veneau orele cele mai cumplite, venea nemilostivul supliciu al ațipelii de-a-n picioarele, când mii de ace îți furnică prin vine și când trupul e gata să se prăbușească la pământ. Îngăduit le era atunci bucătarului și stăpânului să se trântescă pe canapeaua din odaia prăvăliei, să se lungească pe un pat sau să se așeze pe un scaun. Nouă nu ne era îngăduit. Noi eram de fier, de piatră!

„Smirna!” în picioare, aveam ochii țintă la tejghetar, în picioare și el, dindărătul tejghelei, cu urechile ciulite și atenția încordată către cei doi-trei bețivani sau palavragii fără cămin și fără milă, gata să dăm buzna la cel mai ușor ciocănit. Și amarnic de copilașul care începea să închidă pleoapele-i grele de somn! Bobârnacul, odiosul bobârnac oriental, pe care nu l-am întâlnit la niciun popor apusean, venea să plesnească brutal nasul celui care moțâia. Și nu era o glumă. „Țoapa” — după cum îl porecliseră pe tejghetar cei doi băieți mai vechi ca mine — ne trimetea o ciocnătură de deget atât de violentă, încât, de multe ori, sângele ne țâșnea imediat din nas.

Adesea, profitând de-o mână încremenită pe un colț de masă, de care ne sprijineam capul șovăitor, căci picioarele nu ne mai țineau, nemernicul ne pune așă-numita „poștă”, adică ne agăța între degete o fâșie de gazetă și-i dădea foc de la distanță. Sau ne presăra după ceafă faimosul „praf de scârpinat”, care făcea să ne scârpinăm cu unghiile de ne sângera pielea tot restul serii, ba chiar și noaptea prin somn.

De toate aceste barbarii, el râdea, lichelele cârciumii râdeau, patronul nu știa nimic sau închidea ochii. Dacă vreunul dintre noi bombănea ori plângea, atunci venea rândul înjurăturilor grosolane, al palmelor și al corvezilor inutile, ca măturatul hrubei ori „deretecatul” prin pivniță și prin șoproane.

Acestea erau *Răsplata muncii*.

Ne istoveam copilăria ca să slujim o puzderie de cheflii mândăcioși și băutori; dam în brânci, din zori și până după miezul nopții; ne culcam în palme și ne trezeam dimineața în palme. Existau duminici și sărbători, cu lume gătită care se plimba pe-afară, care cânta, râdea, benchetua în prăvălie, cu flașnete și cu lăutari. Exista un pământ cu soare, cu nori, cu păduri și cu voieșie, noi nu existam pentru nimeni; nimic nu exista pentru noi. Noi eram ceva asemănător paharului cu care se bea, ori furculiței cu care se mănâncă: cine ia seama la aceste obiecte? Cine se întreabă ce au devenit, după ce te-ai servit de ele? Care ochi are vreme să se uite la un băiat de prăvălie?

Și, totuși, exista un ochi care lua seama la noi.

*

După întâia săptămână de plâns și de buimăceală, băgai de seamă că un om intra în prăvălie odată cu deschiderea și nu mai pleca decât la închidere. Și în tot lungul acestui timp amarnic de nouăsprezece ceasuri, sta înțepenit pe un scaun, într-un colț ferit dinspre tejgheaua bucătăriei, se mai ridica, când nu încurca pe nimeni, mai aduna un pahar, mai ștergea o

24. Sinonimul frazeologic al expresiei „*într-un nechezat de cal*” este:

- A) cu o falcă în cer și cu una în pământ
- B) în ruptul capului
- C) cât ai bate din palme
- D) cu noaptea-n cap
- E) pe nepusă-masă

25. În text cuvântul „*Smirna!*” înseamnă:

- A) Liniște!
- B) Drepti!
- C) Aprinde lumina!
- D) La rugăciune!
- E) În picioare!

26. În alineatul „*Ne istoveam copilăria...*” verbele sunt folosite,

- cu precădere, la persoana I, numărul plural, cu scopul .....
- A) de a contura ideea că băieții aveau o viață mai grea decât a fetelor
- B) de a sugera nepăsarea părinților față de propriii copii
- C) de a ilustra viața grea a tuturor copiilor săraci
- D) de a accentua mila clienților bogați față de copiii săraci
- E) de a exprima sentimentul de mândrie al copiilor harnici

27. De ce consideră autorul că băieții de prăvălie sunt „*ceva asemănător paharului cu care se bea, ori furculiței cu care se mănâncă*”?

- A) Sunt indispensabili și valoroși.
- B) Deși utili, nimănui nu-i pasă cu adevărat de soarta lor.
- C) Au rezistența și duritatea metalului.
- D) Sunt apreciați de fiecare dată pentru efortul depus.
- E) Sunt admirați de clienții crâșmei.

masă, mai ațâța jarul grătarului, mai dădea cu mătura pe ici, pe colo. Dar pe toate le făcea cu încetineală, așa, în treacăt, și repede fugea la scaunul lui când îl apuca o tuse înecăcioasă, de care se vedea că suferă cumplit.

Era un om aproape bătrân. Înfățișarea-i răpciugoașă, jigărită și molatică îl îmbătrânea și mai tare. Purta un palton ca vai de el, iar pe cap, o șapcă de marinar grec, pe care o rânduia cu mare chiverniseală, o corconea⁷ ca pe un copil. Șapca asta, mustața răsucită și barba lui pieptănată cu îngrijire erau toată preocuparea lui. Nu mai văzusem un astfel de om. Și ce se petrecea cu el era așa de nou pentru mine, că nu-l mai slăbeam din vedere.

La-nceput, l-am luat drept vreo rudă a stăpânului. Într-adevăr, tatăl lui kir Leonida, moșneagul fără somn și fără oboseală, „barba” Zanetto, căruia îi ziceam „Ghizuroiul”, venea dimineața drept la el și cu multă curtenie îi dădea mâna și un „bună ziua”... la plural:

– *Kalimérasas*, căpitan Mavromati!

Apoi se așezau față-n față, la cafea, și se porneau să vorbească grecește, cu țitiri-pițiri, din care nu înțelegeam nimic. Îmi ziceam, privindu-l cum vorbea ca un palicar⁸:

– A fost căpitan de vapor... Și-l cheamă Mavromati... Da' de ce-o fi scăpătat așa de rău, săracul?

În curând, însă, văzui că birtul lui kir Leonida era plin numai și numai de „căpitani” de vapoare: „căpitan” Valsamis, „căpitan” Papas, „căpitan” Smirniotis – căpitani și iar căpitani. Rar își dădeau mâna doi mușterii, fără să se intituleze „căpitani”. Mă miram de ofițerime în locanda lui kir Leonida și mă întrebam cum se face că nu vedeam și marinari de rând. Mai târziu, am înțeles că pentru a fi „căpitan” pe strada Malului, nu e nevoie să comanzi un vapor, un remorcher, un caic⁹ ori chiar și un șlep, ci e de-ajuns să ai numai o barcă: orice grec, pe apă, e un „căpitan”.

Acești „căpitani” se cunoșteau bine între ei, știau să se stimeze, precum și să se disprețuiască. Adevărații comandanți de vapoare erau gravi, veneau rar și se închideau ca să petreacă în odaia prăvăliei. Iar când căpitănașii dădeau peste ei și-i asaltau cu chestiuni „profesionale”, un zâmbet ironic flutura pe fețele lor arămii, bătute de vânturile mărilor. Înainte chiar de-a le învăța limba și de-a ști ce vorbeau, ajunsesem să le cunosc gradul și căpitănatul numai după chipul cum se purtau unii față de alții. Celor autentici parcă li-era greu și de-a mai asculta când droaia de barcașii îi pisa neîncetat cu „căpitane” în sus, „căpitane” în jos.

Niciodată, însă, nu i-am văzut batjocoritori cu „căpitan” Mavromati, oricât îmi părea de ridicolă apropierea aceasta. Îi dădeau mâna, îl numeau cu cordialitate „căpitan” și se cinsteau împreună. În momentele acelea bătrânul se aprindea, vorbea ca de la mare la mare, ocăra, gesticula, apoi se îneca cu tusea și se așeza pe scaun. Nu știam despre ce era vorba. Ochii săi negri scânteiau de mânie, barba îi tremura. Îmi era milă de el. Și tocmai atunci, ca o strivire a propriei lor striviri, interveneau caiaccii, care nu văzuseră niciodată marea, și-l zeflemiseau cu cruzime.

Chiar căzut în cerșetorie, „căpitan” Mavromati li se părea mai căpitan decât dânșii. El nu le da luare-aminte. Cu capul în mâini, tușea până la potolirea accesului, apoi se ridica dârz, își potrivea șapca cu demnitate și începea să se plimbe, cu mâinile dindărăt, cu fruntea sus, ca pe puntea de comandă. Bucătarul îi da mâncarea pe care o dorea, iar tejghetarul, sticlăța cu vin. El mânca și bea în colțul lui. Era o umilire, dar el n-o lua în seamă; privea afară, în stradă, în gol, ca și cum s-ar fi aflat în largul mării.

Nu l-am văzut vreodată scoțând sau băgând un cincî în buzunar.

Nu știam ce-i cu el.

⁷ *a corconi* – a alinta, a răsfăța, a cocoloși

⁸ *palicar* – voluntar grec în războiul pentru independența Greciei (1821)

⁹ *caic* – luntre pescărească

28. Portretul personajului Mavromati este:

A) detaliat (cu foarte multe amănunte asupra cărora naratorul zăbovește îndelung)

B) caricatural (naratorul accentuează trăsăturile comice ale personajului)

C) de tip crochiu (schițat din câteva trăsături bine precizate)

D) de tip gros-plan (naratorul insistă doar asupra șepcii de marinar pe care o poartă personajul)

E) de tip fișă biografică (sunt notate cronologic toate aspectele și etapele vieții acestui personaj)

29. Cine primea în crâșma lui Leonida apelativul „căpitane”?

A) Doar Valsamis și Papas.

B) Numai cei care dețineau un vapor.

C) Tatăl lui kir Leonida.

D) Doar bătrânul Mavromati.

E) Orice grec care avea o barcă.

30. Construcția „Nu știam ce-i cu el” exprimă ideea că:

A) Băiatul nu-i înțelege pe adulți.

B) Mavromati își pierduse memoria.

C) Băiatul nu știa unde a plecat căpitanul.

D) Jupânul nu-l lasă pe băiat să vorbească cu căpitanul.

E) Băiatul nu înțelege comportamentul căpitanului Mavromati.

*

Cam la o lună de la intrare am început să știu: „Țoapa” îl ura de moarte și ne ațâța și pe noi împotriva lui. Zicea că e „ochiu’ stăpânului”, care-l hrănea „ca să ne spioneze”.

– Să mă spioneze? Îmi ziceam eu. Și ce să spună jupânului? Că spăl vase? Că frec tingiri? Că pic de somn și sunt bătut?

Voia lașul de teșghetar să-i facă viața nesuferită și să-l gonească din prăvălie, dar nu fățiș, ci indirect, cu mâinile noastre.

Nu intrai în conjurație. De altfel, nu făcusem niciun fel de camaraderie, nici cu teșghetarul, nici cu cei doi băieți. Pe cel dintâi aș fi dorit „să-l umfle Dunărea”, cum spuneau tovarășii mei întru asuprire când erau bătuți; iar cu aceștia n-aveam ce vorbi și nu-i simpatizam, fiindcă se pârau din lingușire. Ba chiar mă pârau și pe mine, deși îmi vedeam de treabă. Vina mea era că citeam, pe furiș, jurnale și făceam fișe cu cuvinte grecești (exact aceleași fișe pe care le reluam, douăzeci de ani mai târziu, în Elveția, învățând limba franceză!)

În după-amiezile liniștite, când n-aveam mese și dușumele de frecat, când bâzâie musca și vinul se trezește în oale, când „Țoapa” o ștergea la „amureaza” lui și pe când colegii mei pândeau „tabacherușa” lui Mavromati ca să-i „trântească chiper în tabac”, eu îmi trânteam în căpățână noutăți voluptoase: făceam cunoștință cu o lume descoperită odată cu ziarul zilnic pe care-l luam pentru prima oară în mâini, minunată poezie atotștiutoare care-mi spunea că există un parlament, un guvern, miniștri și deputați care fac legi și se ceartă; că un anume Filipescu a străpuns cu sabia, în duel, pe adversarul său Lahovary; că grecii se bat cu turcii, burii¹⁰ cu englezii și spaniolii cu americanii; că există o „afacere Dreyfus” și că în afacerea asta un mare romancier, care se chema Zola, ridicase Franța în picioare. Aflam că pe tot pământul oamenii se sinucid din mizerie și din patimi. Și, mai ales, aflam că nu-mi cunoșteam limba: erau sumedenii de cuvinte pe care nu le văzusem scrise în nicio carte școlară.

Faptul acesta mă disperă: cum se poate să nu pricep eu scrisul românesc? Ce-i de făcut? Pe cine să întreb?

Înțelegeam să-i cer lui „căpitan” Mavromati să-mi traducă, cu chiu, cu vai, cuvinte grecești: pomelnic de verbe, de substantive, de tot ce se vedea și auzea în jurul nostru, dar să-i cer să mă învețe și limba mea, asta mi se părea o rușine: el era străin, pe când eu, pământean, de-abia ieșit din școală!

Și n-aveam nicio altă ființă căreia să-i pun o întrebare de acest gen. Greci sau români, toți mușteriii lui kir Leonida mi se înfățișau ca o lume fără inimă, dornică de petrecere, indiferentă față de un copil, pe care nici nu-l lua în seamă. Lumea asta îmi era dușmană. Eram bucuros când nu venea și nu m-aș fi supărat să aud că a luat-o dracul pe toată, căci nu era ochi care să vadă truda noastră, nici suflet care să se înduioșeze de un sărman băiat de prăvălie, ținut în picioare din zori și până în miez de noapte.

Singur, „căpitan” Mavromati mă auzea uneori suspinând. Fiind blând cu el, era și el bun cu mine:

– Te dore pițorele more¹¹. Ah, caimnei!¹²
Chind ziți stipun, ziți totu! Omini sinta una varvaria!

¹⁰ bur – populație în Africa de Sud constituită din urmașii coloniștilor europeni

¹¹ Măi (n. red.).

¹² Vai de noi! (n. red.).

31. Numele politicianilor români (Filipescu; Lahovary), precum și al romancierului francez Zola sunt folosite în text pentru .....

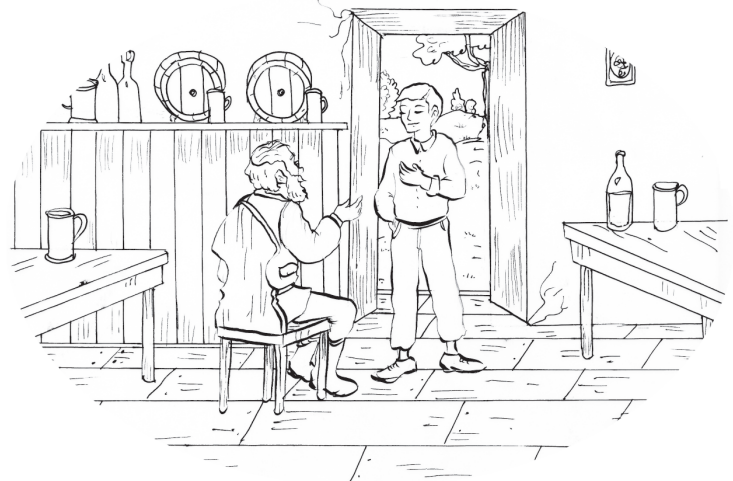
- A) a arăta vastele cunoștințe politice ale copilului
- B) a numi câțiva dintre clienții fideli ai cârciumii
- C) a stabili reperele geografice (România; Franța...) ale acțiunii
- D) a fixa reperele temporale ale acțiunii
- E) a explica dorința copilului de a călători în Franța

32. Când citește ziarele, băiatul este enervat pentru că .....

- A) există un parlament, un guvern, miniștri și deputați care fac legi și se ceartă
- B) grecii se bat cu turcii, burii cu englezii și spaniolii cu americanii
- C) pe tot pământul oamenii se sinucid din mizerie și din patimi
- D) romancierul Zola a ridicat Franța în picioare
- E) nu înțelege unele cuvinte, deși sunt românești

33. Care dintre următorii ani este cel mai apropiat de perioada în care are loc acțiunea?

- A) 1600
- B) 1750
- C) 1800
- D) 1900
- E) 1950

Compătimirea e un mare răscolitor de suflete. Durerile ascunse ale fostului comandant de vapor treziră în mine mila și impuseră tăcere propriilor mele chinuri.

Viața de spălător de vase și de geamuri, de frecător de tacâmuri, de tingiri, de mese și de dușumele; viața asta nemaipomenită care-mi interzicea să mă depărtez mai mult de zece pași de ușa crășmei începu să-mi devină suportabilă, îmi întorsei ochii și bătăile inimii spre acela pe care toată lumea îl numea „edecul¹³ prăvăliei”.

Și în vreme ce camarazii mei de suferință, imitând pe tejghetar, îi puneau „poșta” pe când ațipea, îl cătrăneau cu piper, îi turnau apă în buzunare ori îl presărau cu „praf de scărpinat”, — eu, cel mai slab printre cei slabi, luam fățiș apărarea celui învins și batjocorit, îl înștiințam de toate renghiurile ce se puneau la cale împotriva lui, mă certam cu băieții și mâncam chelfăneală de la „Țoapă”.

Astfel, ne împărțirăm în două tabere adverse și inegale. Tejghetarul fu mai puțin sever cu lingușitorii lui, iar mie îmi făgădui să facă totul ca să fiu dat afară. Fusei poreclit „cațanonul¹⁴”. Și în loc să ne odihnim oasele, când rămâneam singuri, acum înșiși colegii mei se țineau gata de bătaie. Uneori, chiar ne băteam.

Dar, lupta e un semn de viață, dacă o primești cu plăcere. Să lupți pentru o idee, să lupți pentru un sentiment, pentru o patimă sau pentru o nebunie, dar să crezi în ceva și să lupți, asta e viața. Cine nu simte nevoia unei lupte, nu trăiește, ci vegetează.

Vegetasem și eu. La început, timp de câteva săptămâni, copleșit de golul ce se făcuse în mine prin răpirea libertății, nu mai eram în stare să cuget la altceva, decât la redobândirea acesteia. Mi-aduceam aminte de faimoasele versuri care caracterizau pe copilul dezgustat de școală:

Nu vreau să învăț carte, vreau să fiu cioban,

Orice-o fi mai lesne, ba chiar și marinar.

În fiecare seară mă culcam cu gândul să fug a doua zi, să nu mai dau pe acasă și să trăiesc din măturatul vagoanelor cu grăunțe, să mă fac „gozorar”, ca atâția copii care foiau prin port. În clipa, însă, de-a pune planul în aplicare, îmi apărea figura de sfântă a aceleia care ar fi murit de întristare, dacă m-ar fi văzut „gozorar”. Și renunțam. Și iar reveneam la ideea fugii. Și din nou mă mustra cugetul.

Zbuciumul acesta, dacă ar fi continuat, m-ar fi împins cu siguranță la vreun act de disperare. Dar, iată că un ziar îmi cade în mână și-mi povestește tot felul de fapte. Setea mea de cunoștințe bea știrile cu nesaț. Neologismele îmi dau de furcă, în același timp, primele cuvinte grecești încep să-mi zbârnâie cu stăruință în urechi. Le pun pe hârtie. Dorința de-a le rosti în fraze mă face să cat în ochii plini de depărtări ai lui „căpitan” Mavromati, „stâlpul cârciumii”.

Atunci, bag de seamă că „stâlpul” acesta era o ruină, în care lovea mai ales omul cel mai nesuferit mie: tejghetarul. Revolta se aprinse în mine: „căpitanul” îmi părea un om bun, suferea în tăcere toate umilințele și era singurul meu binevoitor într-o lume de streini. Ce avea „Țoapa” cu dânsul? În ce consta „spionajul” bătrânului? Toată lumea știa că tejghetarul avea în vecinătate o drăguță, zisă „brutăreasa”, o leliță fără căpătâi, la care dădea fuga în orice clipă liberă. Nu cumva se petreceau lucruri „necurate” cu femeia asta?

Mă pusei la pândă și-l surprinsei, cărând la ea vinuri și rachiuri vechi, fripturi, ouă, pui de găină.

¹³ edec – (aici) persoană indispensabilă

¹⁴ cațanon – grecotei

34. Imitând pe tejghetar, ceilalți ucenici îl batjocoresc pe căpitan

.....

- A) turnându-i vin în buzunare
- B) murdărindu-i hainele cu pastă de dinți
- C) presărându-i praf de scărpinat
- D) turnându-i sare în mâncare
- E) furându-i țigările

35. Băiatul îi ia apărarea „celui învins și batjocorit” pentru că:

- A) vrea să obțină bunăvoința lui kir Leonida
- B) îi era frică de tejghetar
- C) e revoltat de comportamentul camarazilor săi
- D) se simte puternic
- E) vrea să se dea bine pe lângă căpitan Mavromati

36. Enunțul „Cine nu simte nevoia unei lupte, nu trăiește, ci vegetează” este, în operă, o deviză pentru un om care .....

- A) pune mai presus de orice confruntarea fizică
- B) instigă la violență
- C) consideră că viața este o provocare continuă
- D) propune o viață liniștită și sedentară
- E) consideră că viața adevărată înseamnă sport extrem, adrenalină la cote maxime

37. Ce sentimente are băiatul pentru căpitan și pentru tejghetar?

- A) Simpatie pentru căpitan și respect pentru tejghetar.
- B) Lipsă de considerație pentru amândoi.
- C) Simpatie și admirație pentru amândoi.
- D) Nepăsare pentru căpitan și ură pentru tejghetar.
- E) Simpatie pentru căpitan și antipatie pentru tejghetar.

Acum l-aveam la mână. El voia să mă dea afară. Eu prinsei gust de stat. Uitai de toate necazurile. Un câmp de activitate plăcută se deschidea înaintea mea: dor de răzbunare, sete de citit, prilej de-a învăța o limbă străină, nevoie de-a iubi un om nenorocit ca și mine.

Mă trezii ca dintr-un vis urât. Viața începu să aibă un sens. Și de pe-o zi pe alta, aspectul cârciumii se schimbă.

*

– Căpitan Mavromati, ce o fi asta: „suspensiune”? îi zisei într-o după-amiază, arătându-i ziarul.

– *Nu știi more niți eo... Ma este una vivlio care știe totu limba rumuneasca...*

Ce „biblie” să fie asta, care „să știe toată limba românească”, mă gândeam eu în zilele următoare, când spre marea mea uimire, „căpitanul” apare într-o dimineață cu ea sub braț și mi-o depune în mâini:

— *Oriste¹⁵, Panaiotachi!... Asta știe mai mult de chit un dascalos...*

Citii pe copertă: *Dicționar universal al limbii române*.

Nu înțelesei numaidecât ce puteau să însemne cuvintele: *Dicționar universal*; dar, deschizându-l la întâmplare, simții obrajii îmbujorându-mi-se de plăcerea descoperirii: neologisme și expresii, citite prin ziare, îmi erau tălmăcite pe înțelesul meu. „Biblia” asta avea deci să-mi explice toate cuvintele acelea peste care treceam cu amarnică întristare. Ba, tot răsfoind volumul, văd că-mi dă și o mulțime de citate din autori ca Anton Pann, Creangă, Alecsandri, pe care îi cunoșteam din școală.

Ne aflam singuri în prăvălie: bucătarul era la piață, cu un băiat; tejghetarul și celălalt băiat dereticau prin hrubă; „barba” Zanetto nu venise încă, iar kir Leonida se scula totdeauna târziu.

Luai mâna dreaptă a „căpitanului” Mavromati și i-o sărutai cu recunoștință, apoi, beat de bucurie, incapabil să pronunț o vorbă, mă repezii în odaia de dormit și ascunsei „biblia” în rufele îngrămădite sub pernă.

De-acum încolo, *cartea sfântă* a adolescenței mele — aceea pe care n-am mai lăsat-o din mână timp de zece ani — avea să devină izvorul tuturor bucuriilor și al surprizelor unei vieți de copil chinuit. Ea avea să fie, nu un „dicționar”, ci o zână a copilăriei mele care-ți atinge fruntea cu mâna și-ți alină durerile. Nicio oboseală, nicio maltratare, niciun gând negru, nimic n-avea să-mi mai învingă voința de a munci și suporta viața. Un om înfrânt îmi pusese în mâini o comoară: fiecare pagină cuprindea o lume de cunoștințe; fiecare cuvânt căutat îmi deschidea orizonturi nebănuite. Uitam că voiam să caut tălmăcirea unui termen; uitam că timpul mi-era măsurat; uitam de lume și de ticăloșiile ei și alunecam de la un cuvânt la altul, de la o pagină la alta, de la o știință la altă știință, de la un univers de gânduri la alt univers de gânduri, mă îndopam în chip inconștient și nu ajungeam să mă mai satur. Chiar și vremea somnului o sacrificam, adesea, în bună parte, pe când colegii mei sforăiau, în patul lor, rușiți de trudă, încovrigat sub o umbrelă deschisă, peste care mai aruncam și surtucul, ca să nu se vadă de afară licărirea lumânării ce-mi pâlpaia sub nas, citeam, citeam tot ce-mi cădea în mână, căutam în dicționar și-l ascundeam repede, ca pe-un tezaur. Și de câte ori n-am văzut ușa odăiței deschizându-se ca împinsă de vijelie și pe tejghetar care mă turtea cu câte un pumn în biata umbrelă, zbierându-mi:

– Dormi, fir-ai al naibii! Dormi, că trebuie să muncești mâine!

38. Ce motiv îl determină pe băiat să rămână la cârciumă?

- A) Dorința de îmbogățire.
- B) Atașamentul față de stăpân.
- C) Dorința de a-i ajuta pe ceilalți ucenici.
- D) Hotărârea de a se răzbuna.
- E) Visul de a-l ruina pe stăpân.

39. „Biblia” adusă de căpitanul Mavromati conține multe neologisme. Îți amintești care sunt acestea? Selectează seria corectă de neologisme din răspunsurile următoare:

- A) weekend, job, cuvânt
- B) prieten, baclava, volei
- C) carismă, opinie, curechi
- D) spahiu, iatagan, flintă
- E) favorabil, eternitate, seism

40. Alege din lista de mai jos asocierea corectă autor – operă:

- A) Anton Pann – *Pasteluri*
- B) Ion Creangă – *Povestea lui Harap-Alb*
- C) Vasile Alecsandri – *Povestea vorbeii*
- D) Ion Creangă – *Sfârșit de toamnă*
- E) Vasile Alecsandri – *Amintiri din copilărie*

¹⁵ poftim (n. red.)

Nu făceam nimic. Continuam sub trânteli și bușeli, fericit să adorm cu capul pe dicționar, ca un copil în poala mamei.

Bucuria asta nemărginită avu un efect fizic imediat: începui să mă îngraș! Corpul îmi deveni dolofan. Munceam țeapăn. Mâncam și beam țeapăn. Farfurii, tacâmuri, tingiri, mese, uși, ferestre, deveniră un fel de sport: le întorceam, le răsuceam și le dădeam gata într-o clipită. Micii mei adversari, pe care nu-i dușmăneam deloc, de altfel, nu mai putură să-mi ție piept nici la gâlceavă, nici la trântea — ba, într-o zi, furios că „Țoapa” îmi pusese piedică din bun senin și făcu să mă lovesc cu capul de o masă, îl plesnii în piept cu fârașul pe care-l aveam în mână. Apoi alergai la patron, mă plânsei și avui câștig de cauză. Astfel, începui să dau brânci și să-mi fac loc.

Pe de altă parte, mama, văzându-mă gras și voios, fu fericită. Ea venea în fiecare duminică seara ca să-mi aducă primenelile, sta, cu îngăduința jupânului, un ceas de vorbă cu mine și pleca. Uneori mă găsea cu o vânătaie pe obraz, provenită din loviturile barbare ale teșghetarului și se speria buna mamă, ca și cum aș fi fost ucis:

– Sărăca de mine! Ori te bat ăștia așa de tare?!

– Da' de unde, măicuță! M-am izbit, umblând fără lumânare prin beci!

Și-l luam martor pe „căpitan” Mavromati despre care-i vorbisem cu înflăcărare. Mama știa grecește aproape ca o grecoaică și, acum în urmă, nu lipsea niciodată să cheme pe „căpitan” la întâlnirile noastre, să-i mulțumească de simpatia cu care mă învăluia și să vorbească îndelung cu dânsul.

Lucru ciudat: vorbind cu mama, Mavromati se înverșuna la cuvânt, ca în momentele când sta la un pahar cu câte un comandant de vapor; părea că tot blestemă pe cineva. Intrigat și doritor să aflu, mă amestecam în vorbă:

– Ce-i cu „căpitanu' ” mamă? Ce are?

– Eh, maică, ce să aibă... Ia, păcate lumești! Cică a avut și el casă, gospodărie, femeie, vapor... Și numai prietenii l-au adus în starea asta...

– Da, *more pedaki!*¹⁶ răcnea bietul om, holbând ochii aprinși de ură. *Mi-a luat u fumia si vaporია! M-a lasatu cu camașa, pezevenghi! Eo n-amu fosto toto una padochioso come azi!... Douazeți ani amu fosto capișanos peste vaporია meo! Ah! așilotimi!*¹⁷ *gainari! mamaligari! pusti! Hrima!*¹⁸, *more, hrima!*

Se ridica, cu barba în vânt, cu șapca îndesată pe frunte, scrâșnea din măsele și se plimba cu pași repezi prin odaie, până-l apuca tusea, care punea capăt tuturor crizelor sale de mânie. Atunci, mama își lua noapte bună și se retrăgea, clătînând din cap. Plecarea ei mă lăsa întotdeauna trist, dar mai ales când „căpitanul” își dezvăluia trecutu-i atât de misterios pentru mine. Îmi reluam munca și plăcerile mele intime. El își relua locul pe scaun și calvarul durerilor sale neștiute.

Și lunile treceau. Crăciunul îmi aduse o zi de libertate – cu sarmale, piftie și caltaboși, „acasă, la mama”, cu duioșii negraite și cu păreri de rău – o zi scurtă ca durata unei stele căzătoare în nopțile de vară.

„Căpitanului”, iarna îi aduse chinuri lungi ca torturile Inchiziției: uși închise împotriva crivățului; prăvălie plină de tembeli și de fum; batjocuri pe îndelete și, ceea ce fu mai înspăimântător, ardei roș ars pe plita mașinii de bucate, supliciu născocit de nemilosul teșghetar, care se distra în lipsa stăpânilor, asfixiindu-ne pe toți și mai ales pe sărmanul Mavromati.

Această nouă nelegiuire avea să-i fie fatală teșghetarului, dar nu chiar așa curând cum aș fi dorit-o.

¹⁶ măi, băiatule (n. red.)

¹⁷ răi, lipsiți de generozitate (n. red.)

¹⁸ bani (n. red.)

41. Băiatul o minte pe mama lui că s-a lovit căzând, pentru că:

- A)** se teme să nu fie certat
- B)** nu vrea ca mama lui să se certe cu kir Leonida
- C)** nu vrea ca mama lui să-și facă griji
- D)** nu vrea ca mama să-l dea în judecată pe teșghetar
- E)** nu vrea să meargă la spital

42. Cunoști deja bine personajele. Cât de multe știi despre trecutul căpitanului Mavromati?

- A)** Căpitanul avea un trecut misterios, vorbind cu tristețe despre el.
- B)** Căpitanul avusese un vapor, dar nu aducea niciodată vorba despre el.
- C)** Căpitanul avea soție și copii, vorbind cu drag despre ei.
- D)** Căpitanul își deschisese un restaurant.
- E)** Căpitanul fusese timp de zece ani pe un vas de croazieră.

43. Pentru căpitan, iarna reprezentă:

- A)** petrecerea sărbătorilor împreună cu prietenii
- B)** o ocazie de a pleca alături de familie cu vaporul
- C)** perioada de plată a chiriei și a căldurii
- D)** o perioadă de chinuri și supărări
- E)** o ocazie de a se distra în lipsa teșghetarului

S-ar părea lucru de necrezut ca un servitor, fie el chiar și atotputernic tejghetar, prins cu mâța-n sac, bănuț de toată mahalaua și de stăpân, să poată teroriza pe niște copii subalterni și pe un bătrân bolnav, iară niciuna dintre victime să n-aibă curajul să-l dea în gât. Și cu toate astea, așa este: o autoritate instituită capătă o putere nemărginită în ochii celor slabi, care o acceptă, i se supun și-o îndură. Așa se explică fenomenala răbdare a popoarelor față de asupritori: nu vreo presupusă valoare morală a acestora le dă autoritatea de-a stăpâni lumea, ci lășitatea stăpâniților.

În cârciuma lui kir Leonida lucrurile se petreceau la fel. Stăpânul de fapt era tejghetarul, brută din specia acelora care în armatăucid în bătaie pe frații lor țărani, de îndată ce s-au văzut cu un galon¹⁹ de fir cusut la mâneca hainei lor odioase.

Kir Leonida instalase pe vremea aceea, tot pe strada Malului, o fabrică de limonadă și apă gazoasă. Ceva mai sus de cârciumă, meșteri zidari refăceau niște acareturi ale sale, căzute în ruină. Și ambele întreprinderi mergeau rău: la fabrică, mașinile funcționau defectuos, spărgeau sticlele, răneau pe mânăuitori, produceau avarii și daune; pe șantier, lucrători de adunătură și fără conducere destoinică modificau a doua zi ceea ce construiseră în ajun. Jupânul și tatăl său, „barba” Zanetto, forfoteau toată ziua dintr-o parte în cealaltă. „Țoapa” trona ca un pașă peste dugheană și peste nenorocirile ei. Se afla „mândrețea” într-un sat fără câini, se plimba fără ciomag, fura din gros, asuprea ca să-și răzbune sclavia seculară care-i mocnea în sânge și aștepta ceasul mântuitor când – liberat de serviciul militar pe care-l făcea „cu schimbul” și nu-l făcea deloc – avea să deschidă, la rându-i, o cârciumă mai dihai decât a stăpânului... „slujit cu cinste timp de ani îndelungați!”...

Dar, iată că uneori, tocmai când să zici „Doamne ajută!”, te împiedici de un ciot și cazii cu nasul într-o baligă. Accidentul acesta urma să i se întâmple și tejghetarului, iar ciotul, două victime ale sale: „căpitan” Mavromati și eu.

Bătrânul astmatic cunoștea pe Dumitru tejghetarul din ziua când tatăl acestuia, țăran din Cotu Lung, îl adusese de mână la kir Leonida; îl văzuse intrând sfios și ciufulit, îmbrăcat cu cojocel zdrențuit și încălțat cu opinci netăbăcite: îl dădăcise în toate treburile locandei și-l învățase grecește, limbă pe care, după doisprezece ani de dibuire, o vorbea „ca o vacă spaniolă”, cum se spune în Franța.

Acest etern *Dinu Păturică*²⁰ al ciocoismului universal a urmat din instinct calea prototipului său, creat în chip definitiv de Niculae Filimon: a lins mâna pe care nu putea s-o muște și s-a făcut indispensabil stăpânului, apoi a început să se ridice în două picioare, a pierdut pe drum sficiunea și umilița și s-a așternut pe dărâmare tuturor acelora care păreau să-i împiedice mersul spre avere. Din „binefăcător”, „căpitan” Mavromati deveni pentru el „ochiu’ jupânului”; iar băieții, care aveau aerul să se pripășească în locandă, să învețe grecește și să-i surpe loșorul, fură priviți ca niște rivali care trebuiau îndepărtați înainte de-a prinde rădăcini; niciunul n-a putut sta la kir Leonida mai mult de un an. Astfel, stăpânul fu nevoit să păstreze în slujba sa pe singurul servitor „care cunoștea” vinurile, rachiurile, pe clienți, rostul prăvăliei și limba greacă, aceasta absolut necesară cartierului.

Cu mine, pašalâcul „Țoapei” avea să fie zdruncinat din temelii.

La șase luni după intrare, grație prieteniei lui „căpitan Mavromati”, știam grecește mai bine ca tiranul nostru, fapt ce-l aruncă în turbări caraghioase. Imediat fui înconjurat de simpatia grecilor, care-mi vorbeau numai în limba lor și cereau patronului să fie serviți numai de mine. Kir Leonida o îngădui cu bucurie, mă scoase de la spălatul vaselor și mă trecu la chelnărit. De-acuma, adio leșie usturătoare și lături scârboase! Adio, în parte, și tu hrubă nemiloasă cu ale tale optzeci de trepte!

¹⁹ galon – șiret de lână, mătase, cusut ca podoabă pe haine; (aici) șiret/ panglică de lână prinsă pe epoleți sau pe mânecile unei uniforme

²⁰ *Dinu Păturică* – personaj central din romanul „*Ciocoii vechi și noi*” de Niculae Filimon

44. Identifică relația corectă dintre personaje:

- A) „barba” Zanetto – unchiul băiatului
- B) moș Anghel – tatăl băiatului
- C) „Țoapa” – lelița tejghetarului
- D) „cașonul” – tatăl lui kir Leonida
- E) „ochiu’ stăpânului” – Mavromati, protectorul băiatului

45. Identifică personajul care îl caracterizează pe Dumitru astfel: „*îl văzuse intrând sfios și ciufulit, îmbrăcat cu cojocel zdrențuit și încălțat cu opinci netăbăcite*”.

- A) kir Leonida
- B) barba Zanetto
- C) căpitanul Mavromati
- D) tatăl lui Dumitru
- E) tejghetarul

46. Băiatul devine chelner în crâșma lui kir Leonida pentru că:

- A) nu se descurca la spălatul vaselor și al paharelor
- B) învățase bine grecește și le devenise simpatic tuturor clienților
- C) intrase în conflict cu tejghetarul, acesta cerând avansarea lui
- D) se rugase de kir Leonida să-l scape de hruba cea întunecată
- E) mama lui insistase la kir Leonida să îi ușureze munca copilului

Cu „cărarea” pe-o ureche, curat îmbrăcat și încins cu un șorț alb ca zăpada, aveam să strig, ca moș Anghel: „vineee!”, dar pe grecește amesos!²¹, erhetel²², oriste, kirie!²³

Trebuia să-mi dovedesc destoinicia la purtatul serviciilor și să înțeleg „dintr-un cuvânt” ce mâncare și ce băutură mi se cer, să cunosc prețurile, să disting calitățile consumațiilor și să am „ochii în patru” la făcutul socotelilor, îmi dădai toată osteneala să fiu fără pată și reușii să-mi atrag toate laudele, afară bineînțeles de-ale tejghetarului, care le păstra pentru el.

Noua mea stare ferici pe „căpitan” Mavromati, ca și cum aș fi fost fiul său, iar mama avu lacrimi de bucurie.

Dar nu fu numai atât. Se spune că o nenorocire nu vine niciodată singură. Eu cred că și mulțumirile se țin uneori lanț, altfel viața n-ar mai putea fi suportată.

O crâncenă brutalitate a „Țoapei” veni să-mi modifice din nou situația și să mi-o facă aproape ideală: cei doi băieți, fiind surprinși de tejghetar pe când gustau împreună o picătură de rachiu, fură închiși de acesta în odaia prăvăliei și bătuți până la sânge. Amândoi nenorociții fugiră de îndată ce-i scăpară din mâini; și până la găsirea altora și instruirea lor, trebuia să iau asupra-mi o parte din munca celor plecați. Atunci cunoscuți, pe lângă truda pivniței și ajutorul la bucătărie, fericirea de a duce, la abonați, sufertașele²⁴ cu mâncăruri și sticlele de băuturi — muncă ideală, atât de îndelung jinduită de mine, singura care îngăduia băiețelului-servitor să calce în stradă, în cartier, în oraș, în viața asta „de-afară”, pe care o doream mai aprig decât întemnițatul.

Din octombrie și până în aprilie nu văzusem calea Călărășilor decât de două ori, când fusesem trimis să cumpăr țigări, iar mândra mea Dunăre, o singură dată: la Crăciun. Și eu, care eram atât de obișnuit să dau drumul privirii pe luciul ei, pe pădurea ei de sălcii, pe furnicarul ei plutitor!...

Ca să țin piept acestei nostalgii, mari binefaceri trebuie să-mi fi adus prietenia lui „căpitan” Mavromati și minunata sa „biblie”. Acum, deodată, mă trezii liber: scurtă și drămuțită libertate, dar cu atât mai gustată!

Dimineața, între orele nouă și zece, trebuia să mă duc pe la abonați ca să le prezint lista de bucate și să iau comenzile, apoi, între unsprezece și douăsprezece, să port mâncărurile și băuturile. Seara, același lucru. Patru ore de hoinăreală! **Patru sfinte ceasuri de visări, de beție a ochilor, a simțurilor: arbori și copaci cu muguri și păsărele; străzi măturate de vânt, udate de ploaie, pline de câini și de pisici; ferestre deschise, împănate cu ghiveciuri de mușcate, garoafe, cerceluși și busuioc creț; curți cu femei de-abia ieșite din pat, cu copii veseli, cu chiote și cu ocări.** Dar, mai presus de tot și de toate, Dunărea avea să-mi umple ochii și să-mi îmbete inima, cum niciodată nu știusem să văd și să simt. Dunărea veșnică a copilăriilor milenare!

47. Cum reușește băiatul să obțină patru ore de libertate pe zi, dincolo de ușile prăvăliei?

- A) Pleacă din prăvălie, inventând de fiecare dată un motiv.
- B) E nevoit să plece acasă pentru a-și vizita mama.
- C) Este învoit de tejghetar pentru a-i rezolva acestuia diferite treburi.
- D) Merge la abonați pentru a le lua și duce comenzile.
- E) Cere învoire pentru a putea admira Dunărea și a-și găsi liniștea.

48. Identifică figura de stil dominantă în fragmentul scris îngroșat în text:

- A) personificare
- B) comparație
- C) hiperbolă
- D) enumerație
- E) metaforă

49. Pentru copil, cele patru ceasuri sunt sfinte deoarece:

- A) le petrecea în zilele de duminică
- B) putea să meargă acasă
- C) avea timp să citească
- D) era trimis la biserică
- E) putea admira orașul și Dunărea

50. Titlul textului este *Primii pași spre luptă* pentru că .....

- A) acțiunea are loc în timpul Războiului de Independență al României
- B) personajul principal se înrolează voluntar
- C) acțiunea are loc în timpul revoluției lui Tudor Vladimirescu
- D) personajul principal parcurge drumul greu al inițierii în viață
- E) căpitanul Mavromati îi declară război tejghetarului

SFÂRȘIT CONCURS

²¹ Îndată (n. red.).

²² Vine (n. red.).

²³ Poftim, domnule (n. red.).

²⁴ *sufertaș* – ansamblu de vase suprapuse cu care se transportă mâncarea

Și cum slujba asta am păstrat-o timp de un an și jumătate, cât am slujit la kir Leonida, „căpitan” Mavromati avea să mă însoțească adesea în colindările mele și să-mi vorbească în limba lui despre lucruri și fapte pe care dezgustul de-o literatură ipocrită mă oprește de-a le reda în dialoguri seci și cu pretenție de exactitate. Îi voi transpune aici gândurile, așa cum îmi revin din bezna unor amintiri, doar de inimă păstrate:

– Sunt născut pe apă și n-am crezut niciodată c-am să pot trăi și muri în altă parte decât pe apă. Tata avea corabie în marea Egee; își purta familia cu el; împreună cunoșteam liniștea și zbuciumul vieții de marinar.

După moartea lui, am căutat să devin singurul stăpân al corăbiei și am reușit, dar cu prețul unor nedreptăți făcute unei surori și unui frate, ambii mai mici decât mine. Și, de!... Poate că dacă trag astăzi păcatele; dacă am ajuns la bătrânețe să fiu batjocorit de slugi și afumat cu ardei iute, se poate să fie o răsplată a strâmbătăților mele de-atunci!...

Iată de ce tac și înghit. Aș putea, oricând, să prind pe tejghetar și să-l fac să fie aruncat în pușcărie, căci a furat nu vinuri și rachiuri, cum crezi tu, ci mii de lei. Dar, de ce s-o fac? Cine nu fură? N-am furat eu? N-a furat Zanetto? Nu fură toată lumea? Cu două brațe nimeni nu poate să facă o corabie, nici o fabrică de ape gazoase, chiar dacă ar munci o viață întreagă!

Și-apoi, ce-aș câștiga să denunț pe un om care urmează exemplul tuturora? Pentru kir Leonida, tot un păduchios am să rămân. El nu vrea să știe că dacă s-a trezit moștenitor de mare avere, în parte mie mi se datorează: eu l-am scos de la stăpân pe tatăl său și eu i-am dat bani ca să deschidă locandă la Brăila, unde veneam cu corabia și vedeam că e pâine de mâncat. O avere am lăsat în prăvălia lui Zanetto, eu și prietenii mei!...

Ah! Prietenii!... Prietenia!... Nu-i blestem; n-o blestem. Dar de mari crime suntem capabili, tot fiind prieteni și tot slăvind prietenia!...

Eram tânăr... Ambițios... Și am voit să am un cargobot, nu corabie. Un zaraf²⁵ din Pireu, amic din copilărie, îmi dădu banii ce-mi lipseau după vânzarea corăbiei și iată-mă căpitan pe vaporul meu!...

Atunci, m-am crezut stăpân pe tot pământul. Chefuri și generozitate, fanfarondă care te face să uiți că mai ai și datorii de plătit:

- Bravo, Mavromati!
- Zito²⁶, Mavromati!
- Ura, Mavromati!
- *Na se heso*, Mavromati!

Aveam o nevastă spaniolă, care nu voia să se urce pe cargobot, ca mama pe corabie, și am aflat de ce: îi era mai comod să fugă în lume cu zaraful, prietenul meu!... Ah! să n-ai niciodată prieten zaraf!...

Ne-am smuls amândoi bărbile, am amanetat vaporul, i-am plătit datoria și mi-am luat nevasta. Mai bine i-o lăsam și nu-i plăteam, căci tot a trebuit s-o pierd mai târziu, ba chiar și vaporul!...

Femeia, *more* Panagaki, e ca soarele: să nu te depărtezi prea mult de ea, dar nici să te apropii prea tare. În orice caz, nu poți să ai, în același timp, femeie și vapor: unul din doi te îneacă cu siguranță!

După ce am rămas pe uscat, m-am gândit la Zanetto, pe care-l procopsisem. Am venit la Brăila. Aveam și ceva parale. I-am propus să ne facem tovarăși. Mi-a răspuns că „două săbii nu intră în aceeași teacă”, dar, zicea el, „dacă vrei, poți să trăiești pe lângă mine”.

Am închis ochii și am trăit pe lângă el. La început, mai credeam în viitor, și în prieteni. Mâncam cu toții la o masă, petreceam, eram stimat de colegii mei, comandanți de vapoare, care-mi făgăduiau Marea Neagră și Sfântul Munte.

Au trecut zilele și anii. Unul după altul, au dispărut mai toți vechii prieteni care puteau să facă ceva pentru mine. În vremea asta, Zanetto devenea puternic. Eu slăbeam și mă îmbolnăveam. Cheltuind toate economiile, nu mai putui plăti nici eu la câte o masă mare și, vezi tu, când într-o prietenie plătește numai unul, se duce stima... și prietenia cu dânsa. Asta e o lege de la care puțini oameni se abat.

În curând, ajunsei și zdrențăros. Atunci nu mai rămase nimic din mândrul Mavromati! Până și titlul meu de „căpitan” fu pus la îndoială de tinerimea veselă a prăvăliei și luat în batjocură. Devenisem o legendă. Urmând exemplul dat, Dumitru tejghetarul îmi servea vin trezit, ori îndoit cu sifon și punea copii nevinovați să radă de mine.

Nu m-am plâns nimănui și nu m-am revoltat. Mi-am zis:

– Haide, căpitan Mavromati: *Kalo taxidi!*... (călătorie bună!) Adio, *mavra matia* (ochi negri!)!...

Vară cu călduri cotropitoare, cu alergătură de cal de tramvai și cu sudori de sânge.

– Băietate! Un păhărel cu aburii pă el!

– Un cinzec de vin cu brumă pă pahar!

Și cu cămașa leorcă de nădușeală, haide în hruba înghețată, să satisfacem pe mușteriu și să pregătim teren tuberculozei, care ne așteaptă pe la douăzeci de ani!

Și mereu înjurături și bătăi: șase băieți fură schimbați; de șase ori trebui să le iau corvada în spinare.

²⁵ *zaraf* – persoană care se ocupă cu schimbul banilor; cămătar

²⁶ Trăiască (n. red.).

Cârciuma nu era o cârciumă, ci o gheenă²⁷. Valuri de cheflii²⁸ cu stomacuri de balaur. Butoi de două sute de vedre golit într-o zi și o noapte. Zeci de pui de găină. Pârjoale, fleici, mititei, scrumbii de Dunăre – sute și sute.

Toamna veni: pastramă și vin nou.

Cu toamna veni și al doilea an de slujbă. Tocmeală nouă. Fui ridicat în grad: „ajutor de tejghetar”, două sute de lei pe an, îmbrăcăminte, o pereche de ghete, o pălărie, o zi liberă de Paști și alta la Crăciun.

Și iată și iarna a doua. Bucurii și drame.

„Țoapa”, să mă mănânce de viu, nu altceva! Nu trecea zi fără să nu fiu bătut.

– Ori tu ai să ieși de-aici, ori eu!... îmi striga el necontenit.

Ba văzând prietenia sufletească ce mă lega de „căpitan” Mavromati, îi făcea bătrânului atâtea chinuri cu ardeul ars și alte rele, încât, într-adevăr, ajunsese să-l gonească din prăvălie. Bietul om, foarte slăbit de boală, tușea afară, în ger și zăpadă, până ce se aerisea cârciuma de fumul otrăvicios.

Stăpânii știau, dar, ocupați cu afaceri grase în oraș, treceau cu nepăsare ori cu o observație ușoară. Ce le păsa lor? Tejghetarul era alfa și omega. El conducea uzina asta pe care dâșii nici n-o mai cunoșteau.

Eram așa de disperat, că de n-ar fi fost iubirea pe care o aveam pentru bunul Mavromati, aș fi plecat, așa cum o dorea mizerabilul.

Destinul a voit să plec altfel. A voit acest destin ca plecarea mea să fie precedată de o victorie și înecată într-o înfrângere, așa cum mi-au fost apoi toate nesfârșitele mele plecări și sosiri prin lumea largă.

Într-o zi de decembrie, cu toată prudența pe care o depuneam întotdeauna, fusei surprins de tejghetar cu dicționarul în mână. N-ar fi fost nimic, bineînțeles, dacă aș fi avut de-a face cu un om, dar cum dușmanul meu nu căuta decât pricini, o găsi pe cea de față care se întoarse împotriva lui.

– Ce-i asta? urlă el, smulgându-mi prețiosul volum; de unde ai tu „cartea” asta nouă? Furi bani din tejghea, hoțomanule!

Și nici una, nici două, îmi cârpește un pumn în nas, de-am căzut grămadă pe dușumea.

În clipa asta, iată și kir Leonida, care văzându-mă plin de sânge, se înfurie:

– Ce-i Dumitre, ori ești nebun? Ce înseamnă barbaria asta?

– A furat bani din tejghea, dom'le Leonida! îndrăzni să afirme bruta. Uite, a cumpărat „romanu” ăsta gros!

Înăbușit de sângele care-mi curgea, nu putui să răspund pe loc; mă uitam de la unul la altul, și mai ales la „căpitan” Mavromati, care se ridicase, palid, voise să vorbească și fusese cuprins de un teribil acces de tuse.

Stăpânul respinse dicționarul pe care i-l oferea sluga odioasă și mă ajută să mă spăl de sânge. În vremea asta, celălalt repeta întruna:

– A furat bani din tejghea! Da, simțisem eu de mult că el fură bani din tejghea!

– Tu furi! Tu furi! reușii în sfârșit să strig din toți plămâni. Te-am prins eu cărând sticle de vin înfundat la „brutăreasă”!...

În fața acestei declarații categorice, kir Leonida tresări ca mușcat de șarpe, iar tejghetarul se îngălbeni ca ceara. „Sticlele cu vin înfundat” aveau o valoare inestimabilă. Formau un stoc de vreo mie de butelii, păstrate de treizeci de ani în fundul hrubei și nu erau de vânzare, ci se întrebuițau în familie, în cazuri de boală. Stăpânii spuneau că nu le-ar da nici dacă li s-ar oferi „greutatea lor în aur”.

– Minte, minte! Domnule Leonida! Vrea să se scape el! începu să zbiere „Țoapa”, dezmeticindu-se.

– Vom vedea dacă minte, spuse jupânul; dar dacă nu minte, ai pățit-o, chiar dacă ați fi furat amândoi bani din tejghea. Sticlele sunt numărate. Și țin la vinul ăsta mai mult ca la bani.

– Toate sticlele sunt la locul lor! făcu vinovatul, cu un aer de siguranță.

– Da, zisei, „la locul lor”, dar cincizeci dintre acelea care sunt în rândurile de jos și întoarse cu dopul spre perete sunt goale!... Te-am pândit printre butoaie, te-am văzut cum deșertai sticla și o puneai la loc!

„Căpitan” Mavromati interveni:

– Asta, eu nu o știam, dar ce știu e că Dumitru are zece mii de lei depuși la Casa de Depuneri. Nu cred să-i fi agonisit din lefușoara lui. Cât despre *Dicționarul* băiatului, eu i l-am dat anul trecut.

O lună mai târziu, eram stăpân-slugă pe tejghea, pe prăvălie și pe băieți, tratați cu milă de frate.

Mama era în nori; un „viitor strălucit” se deschidea înaintea mea:

Viitor de aur țara noastră are

Și prevăd în secolii a ei... sângerare!

Bucurie pe toată lumea. Mahalaua, care n-are inima rea, se bucură și ea:

– Să-ți trăiască, Joîțo! Ce mai băiat!

Da! „Ce mai băiat! Să-ți trăiască!”

Numai atât că băiatul acesta îndurase totul și progresase, nu ca să ajungă „Țoapă” la rândul lui, ci numai grație unui șurub care se învărtea cu măiestrie în complicata lui mașină.

²⁷ gheenă – infern

²⁸ chefliu – petrecăreț, vesel

Într-o zi, șurubul sări: „căpitan” Mavromati sucombise în odaia lui, pe o laviță cu zdrențe, singur, fără mângâierea mării, fără cuvântul cald al lui Panagaki.

.....
Ne aflam pe la sfârșitul lui februarie, în ziua înmormântării aceleia căruia îi datoram „biblia” unei vieți, ieșii să iau comanda unui abonat care nu se înțelegea cu băieții de curând intrați în slujbă. Când să mă întorc în prăvălie, iată Dunărea purtând sloiuri! Rămăsei înțepenit pe marginea râpei. Nu visam, nu gândeam, nu vedeam. Neant sufletesc. Sloiuri, coșciuge, albe depărtări.

Întârziat-am peste măsură? Trecut-au minute sau ceasuri? Nu știu. Dar, ceea ce știu, ceea ce e adevărat și controlabil, e că nebunul de „barba” Zanetto – care, chiar și acum când eram tejegetar, îmi arunca farfuria cu mititei în cap – veni să mă caute, furios că lipseam. Mă văzu privind în gol, se apropie tiptil și, mai frumos decât „Țoapa”, îmi dădu brânci în râpă, pe când eu nu mai aparțineam lumii acesteia.

M-am dus de-a berbeleacul până la vale, alunecând pe panta înzăpezită. Dacăș fi murit, aceeași treabă ar fi fost: habar n-aveam de ce se petrecuse cu mine. Dar, sculându-mă teafăr, văd pe nebun urlând și gesticulând sus pe muchie:

– Ah, *kerata*²⁹! Așa! Lași prăvălia!... De un ceas te caut! Vino repede, ticălosule! Avem lume multă!

Nu-mi venea să-mi cred ochilor. Desfăcui șortul, îl aruncai cât putui mai în nasul turbatului și zisei, mai mult pentru mine:

– Oi fi având tu „lume multă”, dar nu mai ai pe „căpitan” Mavromati! Na-ți șortul! Și rămâi sănătos cu lumea ta; eu mă duc spre a mea!

Peste câteva ceasuri, urcând dealul și trecând pe calea Călărașilor, văd apărând ca din pământ dricul care ducea pe prietenul meu acolo unde nu sunt zarafi, nici spaniole, nici „Țoape” și nici prieteni buni.

Vreo zece inși plictisiți îl petreceau.

Adio, *mavra matia*!

Adio, copilăria mea!

---

²⁹ pișicher (n. red.)

CĂȘTIGĂTORII CONCURSULUI „POVEȘTILE CANGURULUI” – 2009

Excursie în Croația, 30 iunie - 9 iulie 2010

POPA RAZVAN – Galați, Galați
CIOBANU IOANA – sector 2, București
PLESCA LIVIA – Vlădeni, Iași
BILDIGAU KARINA – Comănești, Bacău
NEGULESCU ANCA – sector 5, București
BALUNA MONICA – sector 2, București

Excursie în Grecia, 16 - 28 iunie 2010

NEDELCU STEFAN – Galați, Galați
ZGLIMBEA DANIEL – sector 5, București
IONITA RADU TEODOR – sector 5, București
BRINZOIU ANA MARIA – Pucioasa, Dâmbovița

Tabăra Poiana Pinului, 23 iunie - 21 iulie 2010

PALADE CATALIN – Galați, Galați
TOFAN FLORINA – Sângeorz-Băi, Bistrița Năsăud
PUIU ANA MARIA – Târgu-Mureș, Mureș
VODITA STEFAN – Slatina, Olt
CHIRNIUC ANNA – sector 3, București
COZMA ALEXANDRA – Tulcea, Tulcea
COSTESCU IOANA – sector 5, București
PADURARU ANDREEA – Onești, Bacău
CHIRIECI STEFAN – 1 Decembrie, Ilfov
MANU RADU – sector 6, București
ANDY CANDET – sector 3, București
CENTEA TIMOTEI – Oradea, Bihor
TODEA MARIUS – sector 3, București
NICA ALEXANDRU – Buzău, Buzău
VLAD COSTIN – Ploiești, Prahova

Premii în cărți

IARU IOANA – Râmnicu-Sărat, Buzău; ANDREI ANDREEA – Buzău, Buzău; CORTITA OCTAVIAN – sector 3, București; ENACHE AURORA – sector 2, București; CHIRIAC MARIA – Slatina, Olt; RAPEANU MIRUNA – Râmnicu-Sărat, Olt; POP STEFAN – Cluj-Napoca, Cluj; STANCIULESCU DIANA – sector 6, București; MATEI ANA MARIA – Pucioasa, Dâmbovița; OPREA CAMELIA – Sibiu, Sibiu; GHEORGHE TEODORA – sector 6, București; BOROGHINA GABRIEL – Slatina, Olt; ION ALEXANDRA – Fetești, Ialomița; NAGIT VLAD – Roman, Neamț; TACHE ALIN – Călărași, Călărași; CHIRALI ANA ELENA – Făget, Timiș; PRANGATE BIANCA – Galați, Galați; POPESCU OANA – sector 2, București; GIUPANA COLETA – Agnita, Sibiu; DOGARU ALEX – Berca, Buzău; LOGA RĂZVAN – sector 6, București; PETRILĂ CRISTINA – Oradea, Bihor; ALBU RAMONA – sector 6, București